

30

4K

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”
Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti
O.S.H. Bazarov
2024 yil

Ro'yhatga olindi № 05/04/0105
2024 yil

MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI
FANINING O'QUV DASTURI

Ta'lim shakli – sirtqi

Bilim sohasi: 400000 – Biznes, boshqaruv va huquq

Ta'lim sohasi: 410000 – Biznes va boshqaruv

Ta'lim yo'nalishi: 60410100 – Buxgalteriya hisobi va audit (tarmoqlar bo'yicha)

Qarshi 2024-yil

Fan/modul kodi <i>IFRS3708</i>	O‘quv yili 2024-2025	Semestr 8-9-10	Kreditlar 13	
Fan/modul turi Ixtisoslik fanlari	Ta’lim tili O‘zbek/ rus		Haftadagi dars soatlari 12	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari	56	334	390
2.	<p>I. Fanning mazmuni “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari” fanini o‘qitishdan maqsad– talabalarda xo‘jalik yurituvchi sub’ektlarning moliyaviy-xo‘jalik faoliyatini moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari bo‘yicha nazariy va amaliy bilimlarni shakllantirishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi - fanning maqsadidan kelib chiqib, quyidagi vazifalarni bajarish talab etiladi: Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini uyg‘unlashtirgan holda magistrantlarga moliyaviy hisobotlarni xalqaro darajada tayyorlash va taqdim etish, buxgalteriya hisobi milliy standartlari asosida faoliyat yuritayotgan korxonalarini xalqaro standartlarga muvofiq trantsformatsiya qilishni o‘rgatishdan iborat.</p> <p>II.Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 8-SEMESTR</p> <p>1-mavzu. «Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari» fanining predmeti, obyekti va metodi. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining yaratilish tarixi. Moliyaviy hisobot halqaro standartlarining zamonaviy menejment hamda buxgalterlarni tayyorlash tizimidagi o‘rni. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari fanining predmeti va metodi. Moliyaviy Hisobotning Xalqaro Standartlari bo‘yicha Kengashning maqsadi va uning tavsifi. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini ishlab chiqish, qabul qilish va foydalanish imkoniyatlari. Moliyaviy hisobotni tayyorlashning konseptual asoslari. 1-son MHXS “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini birinchi marta qo‘llash” standartining mohiyati va qo‘llanilishi.</p> <p>2-mavzu. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarida umumiy masalalar. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari mazmuni, maqsadi va vazifalari hamda sifat jihatdan tavsifi. Moliyaviy hisobotning elementlari, ularni o‘lchash va aniqlash. 1-son BHXS “Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish” standartining mazmuni va qo‘llanilishi. 8-son BHXS “Hisob siyosatlari, buxgalteriya hisob-kitoblari baholashlaridagi o‘zgarishlar va xatolar” standartining mazmuni va qo‘llanilishi. 10-son BHXS “Hisobot davridan keyingi hodisalar”standartining mazmuni va qo‘llanilishi.</p>			

3-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq asosiy vositalarni hisobga olish.

“Asosiy vositalar” BHXS (IAS) 16 ning maqsadi, mazmuni va asosiy qoidalari. Moliyaviy hisobotlardan foydalanuvchilar. Asosiy vositalar aktiv sifatida tan olish. Asosiy vositalarni baholash. Eskirish hisoblanadigan qiymat va eskirish hisoblanadigan davr. Hisobdan chiqarish. Moliyaviy hisobotlarda ma’lumotlarni ochib berish.

4-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq ijara munosabatlarini hisobga olish.

Ijaraning tasniflanishi. Ijara, moliyaviy ijara, operativ ijara, muddatidan oldin bekor qilinmaydigan ijara munosabatlarini tavsifi va hisobining o‘ziga xos xususiyatlari. BHXS (IAS) 17 “Ijara” standartining maqsadi, mazmuni va asosiy qoidalari. Ijarachilarning moliyaviy hisobotlarida ijaraning aks ettirilishi. Moliyaviy ijara: Dastlabki tan olish; Keyinchalik baholash. Ma’lumotlarni ochib berish. Operativ ijara. Ma’lumotlarni ochib berish. Sotish va qayta ijaraga olish operatsiyalari. BHXS (IAS) 17 “Ijara” tadbirkorlik sub’ektidan ijaraga olingan asosiy vosita ob’ektining u bilan bog‘liq bo‘lgan risklar va mukofotlar.

5-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq investitsion mulklarni hisobga olish.

BHXS (IAS) 40 “Investitsion mulk” standartining mazmuni va qo‘llanilishi. Investitsion mulkni aktiv sifatida tan olish. Investitsion mulkni baholash. Investitsion mulk tasnifiga o‘tkazishlar. Hisobdan chiqarish. Ma’lumotlarni ochib berish. Haqqoniy qiymat bo‘yicha hisobga olish modeli va tannarx bo‘yicha hisobga olish modeli.

9-SEMESTR

6-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq sotish uchun mo‘ljallangan uzoq muddatli aktivlarni hisobga olish.

MHXS (IFRS) 5 “Sotish uchun mo‘ljallangan uzoq muddatli aktivlar va davom ettirilmaydigan faoliyat” standartining mazmuni va qo‘llanilishi. *Standartining* maqsadi sotish uchun mo‘ljallangan aktivlarni hisobga olish va *davom ettirilmaydigan faoliyat* to‘g‘risida ma’lumotlarni taqdim etish va ochib berish. Uzoq muddatli aktivlarni (yoki hisobdan chiqarish guruhlarini) sotish uchun mo‘ljallangan sifatida yoki mulk egalari uchun taqsimot sifatida tasniflash. Foydalanilishi to‘xtatiladigan uzoq muddatli aktivlar. Sotish uchun mo‘ljallangan sifatida tasniflangan uzoq muddatli aktivlarni (yoki hisobdan chiqarish guruhlarini) baholash. Qadrsizlanish bo‘yicha zararlarni va ularning qayta tiklanishini tan olish. Sotuv rejasiga o‘zgartirishlar. Taqdim etish va ma’lumotlarni ochib berish. Davom ettirilmaydigan faoliyatlarni taqdim etish. Davomiy faoliyatlarga tegishli foyda yoki zararlar. Qo‘shimcha ma’lumotlarni ochib berish

7-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq biologik aktivlarni hisobga olish

41-sonli Buxgalteriya hisobining xalqaro standarti (BHMS) Qishloq xo'jaligi standartining mazmuni va qo'llanilishi. Qishloq xo'jaligi faoliyatiga tegishli buxgalteriya hisobi yondashuvini va ochib beriladigan ma'lumotlarni belgilash. Qishloq xo'jaligiga tegishli ta'riflar. Umumiy ta'riflar. Tan olish va baholash. Foyda va zararlar. Haqqoniy qiymatni ishonchli baholashning imkonsizligi. Davlat grantlari. Ma'lumotlarni ochib berish. Haqqoniy qiymatni ishonchli baholash mumkin bo'lmagan biologik aktivlar uchun qo'shimcha ochib berishlar.

8-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq nomoddiy aktivlarni hisobga olish

BHXS (IAS) 38 "Nomoddiy aktivlar" standartining maqsadi, mazmuni va qo'llanilishi. MHXS talabalariga muvofiq asosiy vositalarni hisobga olish bo'yicha vazifalar va namunaviy vaziyatlar. MHXS (IFRS) 13 "Haqqoniy qiymatni baholash" standartining mazmuni va qo'llanilishi.

9-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq tovar-moddiy zahiralarni hisobga olish

BHXS (IAS) 2 "Zaxiralar" standartining mazmuni va qo'llanilishi. Tovar-moddiy zahiralarni hisobga olish. MHXS talabalariga muvofiq tovar-moddiy zahiralarni hisobga olish bo'yicha vazifalar va namunaviy vaziyatlar. BHXS (IAS) 23 "Qarzlarni bo'yicha xarajatlar" standartining mazmuni va qo'llanilishi. BHXS (IAS) 37 "Rezervlar, shartli majburiyatlar va shartli aktivlar" standartining mazmuni va qo'llanilishi.

10-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq tushumlarni (odatdagi faoliyatdan olinadigan daromad) hisobga olish.

"Tushum" (Odatdagi faoliyatdan olinadigan daromad) BHXS-18 ning maqsadi, mazmuni va asosiy qoidalari. Daromadlarni hisobga olish. MHXS talabalariga muvofiq tushumlarni hisobga olish bo'yicha vazifalar va namunaviy vaziyatlar. BHXS (IAS) 11 "Qurilish shartnomalari" standartining mazmuni va qo'llanilishi.

11-mavzu. Baholashni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi.

36-son BHXS "Aktivlarning qadrsizlanishi" standartining mazmuni va qo'llanilishi. Ta'riflar. Qadrsizlangan bo'lishi mumkin bo'lgan aktivni aniqlash. Oplanadigan qiymatni baholash. Chegaralanmagan foydali xizmat muddatiga ega nomoddiy aktivning qoplanadigan qiymatini baholash. Chiqib ketish xarajatlari chegirilgandagi haqqoniy qiymat. Foydalanishdagi qiymat. Kelgusi pul oqimlarining baholanishi uchun asos. Kelgusi pul oqimlari baholanishining tashkiliy qismi. Xorijiy valyutadagi kelgusi pul oqimlari. Diskont stavkasi. Qadrsizlanish zararini tan olish va baholash. Pul mablag'larini hosil qiladigan birliklar va gudvill. Aktiv tegishli bo'lgan pul mablag'larini hosil qiladigan birlikni aniqlash. Pul mablag'larini hosil qiladigan birlikning qoplanadigan qiymati va balans qiymati. Gudvill. Pul mablag'larini hosil qiladigan birliklarga gudvillni taqsimlash .

Qadrsizlanish tekshiruvlarining muddati. Korporativ aktivlar. Pul mablag‘larini hosil qiladigan birlikning qadrsizlanishi bo‘yicha zarar. Qadrsizlanish bo‘yicha zararining qayta tiklanishi. Alohida aktivning qadrsizlanishi bo‘yicha zararining qayta tiklanishi. Pul mablag‘larini hosil qiladigan birlikning qadrsizlanishi bo‘yicha zararining qayta tiklanishi. Gudvillning qadrsizlanishi bo‘yicha zararining qayta tiklanishi. Ma’lumotlarni ochib berish. Gudvillni yoki noaniq foydalanish muddatlariga ega nomoddiy aktivlarni qamrab olgan pul mablag‘larini hosil qiladigan birliklarning qoplanadigan qiymatlarini hisoblashda qo‘llanilgan baholashlar.

13-son MHXS “Adolatli (haqqoniy) qiymatda baholash” standartlarining mazmuni va qo‘llanilishi.

Baholash Aktiv yoki majburiyat. Bozor ishtirokchilari. Narx. Nomoliyaviy aktivlarga nisbatan qo‘llash. Nomoliyaviy aktivlar uchun eng yuqori va eng unumli foydalanish. Nomoliyaviy aktivlar uchun baholashning dastlabki sharti. Majburiyatlarga va tadbirkorlik subektining o‘z ulushli instrumentlariga nisbatan qo‘llash. Aktivlar sifatida boshqa tomonlar egalik qilmaydigan majburiyatlar va ulushli instrumentlar. Majburiyatlarni bajarmaslik riski. Majburiyatning yoki tadbirkorlik subektining o‘z ulushli instrumentining o‘tkazmasiga to‘sqinlik qiladigan cheklov. Talab jihatiga ega moliyaviy majburiyat. Bozor risklari yoki kontragent kredit riskidagi o‘zaro hisob-kitob qilish holatlariga ega moliyaviy aktivlar va moliyaviy majburiyatlarga nisbatan qo‘llash. Bozor risklariga duchorlik. Muayyan kontragentning kredit riskiga duchorlik. Dastlabki tan olishda haqqoniy qiymat. Baholash usullari. Baholash usullariga boshlang‘ich ma’lumotlar. Taklif va talab narxlariga asoslangan boshlang‘ich ma’lumotlar. Haqqoniy qiymatning iyerarxiyasi. 1-darajali boshlang‘ich ma’lumotlar. 2-darajali boshlang‘ich ma’lumotlar. 3-darajali boshlang‘ich ma’lumotlar. Ma’lumotlarni ochib berish Ta’riflangan atamalar. Haqqoniy qiymatni baholash yondashuvi. Nomoliyaviy aktivlar uchun baholashning dastlabki sharti. Dastlabki tan olishdagi haqqoniy qiymat Baholash usullari. Bozor yondashuvi. Tannarx usuli. Daromad yondashuvi

Keltirilgan (diskontlangan) qiymat usullari. Keltirilgan (diskontlangan) qiymatni baholashning tarkibiy qismlari. Risk va noaniqlik. Diskont stavkasi to‘g‘rilanish usuli. Kutilgan keltirilgan (diskontlangan) qiymat usuli. Baholash usullariga boshlang‘ich ma’lumotlar Haqqoniy qiymat iyerarxiyasi. Aktiv yoki majburiyat bo‘yicha faoliyatning hajmi yoki darajasi ahamiyatli tarzda kamayganda haqqoniy qiymatni baholash datiy bo‘lmagan operatsiyalarni aniqlash. Uchinchi tomonlar tomonidan ta’minlangan belgilangan narxlardan foydalanish

10-SEMESTR

12-mavzu. Nomoliyaviy majburiyatlarni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi.

37-son BHXS “Rezervlar, shartli majburiyatlar va shartli aktivlar” standartining mazmuni va qo‘llanilishi.

Standartning maqsadi rezervlar, shartli majburiyatlar va shartli aktivlarga nisbatan to‘g‘ri tan olish mezonlari va baholash asoslari qo‘llanilishini hamda foydalanuvchilar ushbu rezervlar, shartli majburiyatlar va shartli aktivlarning

mohiyati, vaqtini va summasini tushunishi uchun moliyaviy hisobotlarga izohlarda yetarlicha ma'lumotlar ochib berish.

Ta'riflar. Ushbu Standartda foydalaniladigan atamalar. Rezervlar va boshqa majburiyatlar. Rezervlar va shartli majburiyatlar o'rtasidagi bog'liqlik. Tan olish. Rezervlar. Hozirgi paytda mavjud bo'lgan majburiyat. Iqtisodiy nafni mujassamlashtirgan resurslarning chiqib ketishi ehtimoli. Majburiyatni ishonchli baholash. Shartli majburiyatlar. Risklar va noaniqliklar. Keltirilgan (diskontlangan) qiymat. Majburiyatni so'ndirish uchun talab etiladigan summaga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan kelgusi hodisalar. Aktivlarning kutilayotgan chiqib ketishi. Rezervlarning o'zgarishi. Tan olish va baholash qoidalarining qo'llanilishi. Restrukturizatsiya qilish bo'yicha konstruktiv majburiyat Ma'lumotlarni ochib berish.

12-son BHXS "Foyda soliqlari" standartining mazmuni va qo'llanilishi. Foyda soliqlari, soliqqa tortiladigan foydadan olinadigan hamma mahalliy va horijiy faoliyatlar bo'yicha soliqlar. Standartning maqsadi. Ta'riflar. Ushbu Standartda foydalaniladigan atamalar.

Muddati uzaytirilgan soliq majburiyatlari. Muddati uzaytirilgan soliq aktivlari Vaqtinchalik farqlar. Aktiv yoki majburiyatning soliq bazasi. Joriy soliq majburiyatlari hamda joriy soliq aktivlarini tan olish.

Muddati uzaytirilgan soliq majburiyatlari hamda muddati uzaytirilgan soliq aktivlarini tan olish. Kelgusida soliq solinadigan vaqtinchalik farqlar. Biznes birlashuvlari. Haqqoniy qiymati bo'yicha hisobga olinadigan aktivlar. Haqqoniy qiymati bo'yicha hisobga olinadigan aktivlar. Gudvil. Aktiv yoki majburiyatning dastlabki tan olinishi. Kelgusida chegiriladigan vaqtinchalik farqlar. Aktivning yoki majburiyatning dastlabki tan olinishi. Foydalanilmagan soliq zararlari va foydalanilmagan soliq imtiyozlari. Oldin tan olinmagan muddati uzaytirilgan soliq aktivlarini qayta ko'rib chiqish. Shu'ba tadbirkorlik subyektlarga, filiallarga va qaram tadbirkorlik subyektlariga investitsiyalar va birgalikdagi faoliyatdagi ulushlar. Baholash. Joriy va muddati uzaytirilgan soliqni tan olish. Foyda yoki zarar tarkibida tan olinadigan moddalar. Foyda yoki zarar tarkibidan tashqarida tan olinadigan moddalar. Biznes birlashuvi natijasida paydo bo'ladigan muddati uzaytirilgan soliq. Aksiyalarga asoslangan to'lovlar bo'yicha yuzaga keladigan joriy va muddati uzaytirilgan soliqlar. Soliq aktivlari va soliq majburiyatlari Soliq xarajati. Odatdagi faoliyatdan olinadigan foyda yoki zararga tegishli soliq xarajati. Ma'lumotlarni ochib berish.

13-mavzu. Moliyaviy instrumentlarni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi.

32-son BHXS “Moliyaviy instrumentlar: axborotlarni taqdimetish” standartining mazmuni va qo‘llanilishi. Moliyaviy instrumentlarni majburiyatlar yoki kapital sifatida taqdim etish hamda moliyaviy aktivlar va moliyaviy majburiyatlarni o‘zaro hisob-kitob qilish tamoyillari. Ta’riflar. Moliyaviy majburiyat. Ulushli instrument. Majburiyatlar va kapital. Qayta sotiladigan instrumentlar. Tadbirkorlik subyektining o‘z ulushli instrumentlari bilan hisob-kitoblarni amalga oshirish. Shartli hisoblash shartlari. Hisob-kitob qilish imkoniyatlari. Murakkab moliyaviy instrumentlar Qayta sotib olingan o‘z aksiyalari.

Foiz, dividendlar, foyda va zararlar Moliyaviy aktiv va moliyaviy majburiyatning o‘zaro hisob-kitob qilinishi (offseting) Ma’lumotlarni ochib berish. Moliyaviy aktivlar va moliyaviy majburiyatlar. Ulushli instrumentlar. Boshqa barcha instrumentlar turkumlariga subordinatsiyada bo‘lgan instrumentlar turkumi Instrumentning muddati davomida unga tegishli bo‘lgan jami kutilgan pul oqimlari Tadbirkorlik subyektining mulk egasi sifatida emas, balki instrument egasi tomonidan tuzilgan bitimlar Derivativ moliyaviy instrumentlar. Nomoliyaviy moddalarni sotib olish yoki sotish shartnomalari Majburiyatlar va kapital Shartli hisoblash shartlari. Jamlangan (konsolidatsiyalashgan) moliyaviy hisobotlarda aks ettirish.

39-son BHXS “Buxgalteriya hisobining xalqaro standarti. Moliyaviy instrumentlar: tan olish va baholash” standartining mazmuni va qo‘llanilishi.

Ta’riflar. Tan olish va baholashga tegishli ta’riflar. Xej hisobiga tegishli ta’riflar. Amortizatsiyalangan qiymatda baholangan moliyaviy aktivlar bo‘yicha qadrsizlanish va umidsiz qarzar. Xejlash. Xejlash instrumentlari. Xejlash instrumenti ta’rifiga javob beradigan instrumentlar. Xejlash instrumentlarini belgilash. Xejlangan moddalar. Xejlangan modda ta’rifiga javob beradigan moddalar. Moliyaviy moddalarni xejlangan moddalar sifatida belgilash. Moddalar guruhlarini xejlangan moddalar sifatida belgilash. Haqqoniy qiymat xejlari. Pul oqimi xejlari. Sof investitsiyaning xejlari. Effektiv foiz stavkasi. Bitimga oid xarajatlar. Amortizatsiyalangan qiymatda baholangan moliyaviy aktivlarning qadrsizlanishi va umidsiz qarzar. Qadrsizlanish tan olinishidan so‘nggi foizli daromad. Moliyaviy moddalarni xejlangan moddalar sifatida belgilash. Nomoliyaviy moddalarni xejlangan moddalar sifatida belgilash. Moddalar guruhlarini xejlangan moddalar sifatida belgilash. Xej samaradorligini baholash. Foiz stavkasi riski bo‘yicha portfel xej uchun haqqoniy qiymat xejining hisobi.

9-son BHXS “Moliyaviy instrumentlar” standartining mazmuni va qo‘llanilishi. Moliyaviy aktivlarni va moliyaviy majburiyatlarni moliyaviy hisobotlarda aks ettirish prinsiplari. Moliyaviy aktivlarni muntazam xarid qilish yoki sotish. Moliyaviy aktivlarni hisobdan chiqarish. Hisobdan chiqarish mezonlariga mos keladigan o‘tkazishlar. Hisobdan chiqarish mezonlariga mos kelmaydigan o‘tkazishlar. O‘tkazilgan aktivlarda davom qilayotgan ishtirok.

Moliyaviy majburiyatlarni hisobdan chiqarish. Moliyaviy aktivlarning tasniflanishi. Moliyaviy majburiyatlarning tasniflanishi. Singdirilgan derivativlar. Asosiy

shartnoma moliyaviy aktiv sifatida hisobga olinadigan gibridd shartnomalari. Boshqa gibridd shartnomalari. Qayta tasniflash. "Baholash". Dastlabki baholash. Moliyaviy aktivlarning keyingi baholanishi. Moliyaviy majburiyatlarning keyingi baholanishi. Amortizatsiyalangan qiymat bo'yicha baholash. Moliyaviy aktivlarning qayta tasniflanishi. Foyda va zararlar. Ulushli instrumentlarga investitsiyalar. Haqqoniy qiymatidagi o'zgarishlar foyda va zararda hisobga olinadigan deb belgilangan majburiyatlar. Tan olish va hisobdan chiqarish. Moliyaviy aktivlarning muntazam oldi-sotdisi. Moliyaviy aktivlarni hisobdan chiqarish. Hisobdan chiqarish mezonlariga mos kelmaydigan o'tkazishlar. O'tkazilgan aktivlarda davom qilayotgan ishtirok. Moliyaviy majburiyatlarni hisobdan chiqarish. Moliyaviy aktivlarning tasniflanishi. Singdirilgan derivativlarga ega instrumentlar. Singdirilgan derivativlarni takror aniqlash. Moliyaviy aktivlarning qayta tasniflanishi. Derivatlar. Oldi-sotdi uchun mo'ljallangan moliyaviy aktivlar va majburiyatlar.

7-son MHXS "Moliyaviy instrumentlar: axborotlarni ochiq qilish" standartlarining mazmuni va qo'llanilishi.

Moliyaviy instrumentlarning turkumlari va ma'lumotlarni ochib berish darajasi. Moliyaviy instrumentlarning moliyaviy holat va moliyaviy natijalarga bo'lgan ta'sirining ahamiyatliliigi. Moliyaviy holat to'g'risidagi hisobot. Moliyaviy aktivlar va moliyaviy majburiyatlarning toifalari. Haqqoniy qiymatidagi o'zgarishlar foyda va zararda hisobga olinadigan moliyaviy aktivlar va moliyaviy majburiyatlar. Haqqoniy qiymatidagi o'zgarishlar boshqa umumlashgan daromadda hisobga olinadigan moliyaviy aktivlar. Haqqoniy qiymatidagi o'zgarishlar boshqa umumlashgan daromadda hisobga olinadigan moliyaviy aktivlar. Qayta tasniflash. Moliyaviy aktivlar va moliyaviy majburiyatlarning o'zaro hisob-kitobi. Garov. Kredit zararlarini bo'yicha rezerv hisobvarag'i. Kredit zararlarini bo'yicha rezerv hisobvarag'i. Bir nechta singdirilgan derivativlarga ega murakkab moliyaviy instrumentlar.

Majburiyatlarni bajarmaslik va shartnoma shartlarini buzish. Umumlashgan daromad to'g'risidagi hisobot. Daromadlar, xarajatlar, foyda yoki zararlar moddalari. Boshqa ochib beriladigan ma'lumotlar. Hisob siyosatlari. Xejni hisobga olish. Haqqoniy qiymat. Moliyaviy instrumentlar bo'yicha yuzaga keladigan risklarning xususiyati va darajasi. Sifatiy ma'lumotlarni ochib berish. Miqdoriy ma'lumotlarni ochib berish. Kredit riski. Likvidlilik riski. Bozor riski. Moliyaviy aktivlarni o'tkazish. To'liq hisobdan chiqarilmagan, o'tkazilgan moliyaviy aktivlar. To'liq hisobdan chiqarilgan, o'tkazilgan moliyaviy aktivlar. Moliyaviy instrumentlarning turkumlari va ma'lumotlarni ochib berish darajasi. Moliyaviy instrumentlarning moliyaviy holat va moliyaviy natijalarga bo'lgan ta'sirining ahamiyatliliigi. Boshqa ma'lumotlarni ochib berish – hisob siyosatlari. Moliyaviy instrumentlar bo'yicha yuzaga keladigan risklarning xususiyati va darajasi. Miqdoriy ma'lumotlarni ochib berish. Kredit riskining maksimal darajasi. Likvidlilik riski bo'yicha miqdoriy ma'lumotlarni ochib berish. Bozor riski – sezuvchanlik tahlili. Foiz stavkasi riski. Valyuta riski. Boshqa narxlar bilan bog'liq risk. Hisobdan chiqarish. Davom qilayotgan ishtirok. To'liq hisobdan chiqarilmagan, o'tkazilgan moliyaviy aktivlar. Davomli ishtirokning turlari. O'tkazilgan aktivlarni qayta sotib olish uchun diskontlanmagan pul chiqimlarining muddatlar bo'yicha tahlili. Sifatiy ma'lumotlar. Hisobdan chiqarishdagi foyda yoki zarar. Qo'shimcha ma'lumotlar. Moliyaviy aktivlar va

moliyaviy majburiyatlarning o‘zaro hisob-kitobi. Boshqa ochib beriladigan ma’lumotlar.

14-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq tushumlarni (odatdagi faoliyatdan olinadigan daromad) hisobga olish.

“Tushum” (Odatdagi faoliyatdan olinadigan daromad) BHXS-18 ning maqsadi, mazmuni va asosiy qoidalari. Daromadlarni hisobga olish. MHXS talablariga muvofiq tushumlarni hisobga olish bo‘yicha vazifalar va namunaviy vaziyatlar. Odatdagi faoliyatdan olinadigan daromad Haqqoniy qiymat Daromadni baholash. Operatsiyani aniqlash. Xizmatlarni ko‘rsatish. Foizlar, royalti va dividendlar. Ma’lumotlarni ochib berish. BHXS (IAS) 11 “Qurilish shartnomalari” standartining mazmuni va qo‘llanilishi. Daromad tushunchasi. Odatdagi faoliyatdan olinadigan daromad va boshqa daromadlar. Ta’riflar. Daromadni baholash. Daromad olingan yoki olinadigan tovonning haqqoniy qiymati. Operatsiyani aniqlash. Tovarlarini (mahsulotlarni) sotish. Xizmatlarni ko‘rsatish. Foizlar, royalti va dividendlar. Qurilish ishlari bajariladigan hisobot davrlariga shartnomaviy daromadlar va shartnomaviy xarajatlarni taqsimlash bo‘yicha talablar Qurilish shartnomasi Shartnoma daromadlari va xarajatlari Shartnoma xarajatlari Shartnoma daromadi. Ma’lumotlarni ochib berish.

15-son MHXS “Xaridorlar bilan shartnomalar bo‘yicha tushum” standartining mazmuni va qo‘llanilishi. Tushumlarni tan olishga doir misollar. Qurilish shartnomalarida tushumlarni tan olishning xususiyatlari. Standart mijozlar bilan tuzilgan barcha shartnomalar. Mijoz bilan tuzilgan shartnomadan kelib chiqadigan daromadlar va pul oqimlari. Ikki yoki undan ortiq tomonlar o‘rtasida majburiy huquq va majburiyatlarni keltirib chiqaradigan kelishuv. Bajarish majburiyati. Korxonaning oddiy faoliyati davomida yuzaga keladigan daromadlar. Daromadlar uchun buxgalteriya hisobi talablari. Besh bosqichli model. 1-чи босқич. Mijoz bilan shartnoma(lar)ni aniqlash. 2-чи босқич. Shartnomada bajarish bo‘yicha majburiyatlarni aniqlash. 3-чи босқич. O‘tkazma (Tranzaksiya) narxini aniqlash. 4-чи босқич. Shartnomadagi majburiyatlarni bajarish bo‘yicha o‘tkazma narxini taqsimlash. 5-чи босқич. Tashkilot ijro majburiyatlarini qondirganda (yoki shunday) daromadni tan olish. Korxonada moliyaviy hisobot foydalanuvchilariga moliyaviy hisobotlarning mohiyati, miqdori, muddati va shartlarini tushunishlari uchun etarli ma’lumotni oshkor qilish.

15-mavzu. Konsolidatsiyalash asoslarini hisobga oluvchi standartlarning tavsifi.

10-son MHXS “Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlar” standartining mazmuni va qo‘llanilishi. Jamlangan (konsolidatsiyalashgan) moliyaviy hisobotlarni tayyorlashning nazorat qilish prinsipi. Nazorat. Vakolatlar. Daromad. Vakolatlar va daromad o‘rtasidagi aloqa. Hisob yuritishga qo‘yiladigan talablar. Nazorat kuchiga ega bo‘lmagan ulushlar. Nazoratni yo‘qotish. Tashkilot investitsion tadbirkorlik subekti hisoblanishi yoki hisoblanmasligini aniqlash. Investitsion tadbirkorlik subektilar: jamlash (konsolidatsiyalash) to‘g‘risidagi talabdan istisno holatlar. Investitsiyalar obekti ustidan nazorat. Qarorlar qabul qiluvchi tomon. Guruh.

Investitsion tadbirkorlik subekti. nazorat kuchiga ega bo'lmagan ulush. Bosh tashkilot. Vakolatlar. Himoya huquqlari. Chetlatish huquqi. Shu'ba. Tadbirkorlik. Boshqa tadbirkorlik subektining nazorati ostida bo'lgan tadbirkorlik subekti. Nazoratni baholash. Investitsiyalarning maqsadi va tuzilmasi. Ahamiyatga molik faoliyat va ahamiyatga molik faoliyatni boshqarish. Investorga investitsiyalar obektiga nisbatan vakolatlar beradigan huquqlar. Franchayzing. Ovoz berish huquqlari. Ovoz berish huquqlari va o'xshash huquqlar. investitsiyalar obektining daromadiga ahamiyatli ta'sir ko'rsatmaydigan vaziyatda vakolatlarning mavjudligi. Investitsiyalar obektidan olinadigan daromadning o'zgaruvchanligi bilan bog'liq risklar va investitsiyalar obektidan daromad olishga bo'lgan huquqlar. Vakolatlar va daromadlar o'rtasidagi aloqa O'tkazilgan vakolatlar. Boshqa tomonlar bilan munosabatlar. Qayd etilgan aktivlar ustidan nazorat. Uzluksiz baholash. Tashkilot investitsion tadbirkorlik subekti hisoblanishi yoki hisoblanmasligini aniqlash. Biznesning maqsadi. Chiqish strategiyalari. Investitsion tadbirkorlik subektiga xos bo'lgan xususiyatlar. Ishtirok etish ulushlari. Hisob yuritishga qo'yiladigan talablar. Jamlash (konsolidatsiyalash) amallari. Yagona hisob siyosati. Baholash. Potensial ovoz berish huquqlari. Nazorat kuchiga ega bo'lmagan ulushlar. Nazorat kuchiga ega bo'lmagan ulushlar proporsional nisbatining o'zgarishi. Nazoratni yo'qotish. Investitsion tadbirkorlik subekti maqomining o'zgarishini hisobga olish.

28-son BHXS "Qaram tadbirkorlik subektlaridagi va qo'shma korxonalaridagi investitsiyalar" standartlarining mazmuni va qo'llanilishi.

Qaram tadbirkorlik subekti. Jamlangan (konsolidatsiyalashgan) moliyaviy hisobotlar. Ulush bo'yicha hisobga olish usuli. Birgalikdagi faoliyat bo'yicha kelishuv. Qo'shma korxonalar. Qo'shma korxonalar ishtirokchisi. Ahamiyatli ta'sir. Ulush bo'yicha hisobga olish usulining qo'llanilishi. Ulush bo'yicha hisobga olish usulini qo'llashdan ozod etish. Sotish uchun mo'ljallangan investitsiya sifatida tasniflash. Ulush bo'yicha hisobga olish usulidan foydalanishni to'xtatish. Egalik ulushidagi o'zgarishlar. Ulush bo'yicha hisobga olish usulini qo'llash amallari. Alohida moliyaviy hisobotlar.

16-mavzu. Moliyaviy hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida transformatsiya qilish.

MHXSlari bo'yicha hisobotni tuzishning usublari. Moliyaviy hisobotni transformatsiya qilish tartibi. Hisobotlarni shakllantirish va nazorat Moliyaviy hisobot transformatsiyasi. Moliyaviy hisobotning xalqaro Standartlari (MHXS) qo'llanilishi. MHXSlariga o'tish yoki BHMSlari asosida tuzilgan MHXSlari asosida moliyaviy hisobot tuzish imkoniyatlari. Moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va taqdim etish tartibi. Transformatsiya jarayonining asosiy muhim qoidalari. Transformatsiya usulining afzalliklari va kamchiliklari. Hisobotlarni shakllantirish va nazorat

jarayonlari. Moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va taqdim etish tartibi. Foyda va zararlar to'g'risidagi hisobot moddalarini MHXSlariga muvofiqlashtirish bo'yicha transformatsiya. Foyda va zararlar hamda boshqa to'plam daromadlar to'g'risidagi hisobot. Pul oqimlari haqidagi hisobot shakli. Valyuta mablag'larining harakati to'g'risidagi ma'lumot. Xususiy kapitalning o'zgarishi to'g'risidagi hisobot. BHMSlari asosida tuzilgan moliyaviy hisobotni MHXSlari asosida transformatsiya qilish.

III. Amaliy mashg'ulotlari buyicha kursatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

8-SEMESTR

1-mavzu. «Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari» fanining predmeti, obyekt va metodi.

2-mavzu. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarida umumiy masalalar.

3-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq asosiy vositalarni hisobga olish.

4-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq ijara munosabatlarini hisobga olish.

5-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq investitsion mulklarni hisobga olish.

9-SEMESTR

6-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq sotish uchun mo'ljallangan uzoq muddatli aktivlarni hisobga olish.

7-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq biologik aktivlarni hisobga olish

8-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq nomoddiy aktivlarni hisobga olish

9-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq tovar-moddiy zahiralarni hisobga olish

10-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq tushumlarni (odatdagi faoliyatdan olinadigan daromad) hisobga olish.

11-mavzu. Baholashni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi.

10-SEMESTR

12-mavzu. Nomoliyaviy majburiyatlarni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi.

13-mavzu. Moliyaviy instrumentlarni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi.

14-mavzu. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq tushumlarni (odatdagi faoliyatdan olinadigan daromad) hisobga olish.

15-mavzu. Konsolidatsiyalash asoslarini hisobga oluvchi standartlarning tavsifi.

16-mavzu. Moliyaviy hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida transformatsiya qilish.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'limning shakl va mazmuni

“Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari” fani bo'yicha talabaning mustaqil ishi shu fanni o'rganish jarayonining tarkibiy qismi bo'lib, uslubiy va axborot resurslari bilan to'la ta'minlangan.

“Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari” fanini o'rganuvchi talabalar auditoriyada olgan nazariy bilimlarini mustahkamlash uchun mustaqil ta'lim tizimiga asoslanib, kafedra o'qituvchilari rahbarligida, mustaqil ish bajaradilar. Bunda ular qo'shimcha adabiyotlarni o'rganib hamda internet saytlaridan foydalanib, konspektlar, referatlar

va ilmiy dokladdir tayyorlaydilar, amaliy mashg'ulot mavzusiga doir uy vazifalarini bajaradilar, ko'rgazmali qurollar va slaydlar tayyorlaydilar. Mustaqil ta'lim natijalari reyting tizimi asosida baholanadi.

Uyga vazifalarni bajarish, qo'shimcha darslik va adabiyotlardan yangi bilimlarni mustaqil o'rganish, kerakli ma'lumotlarni izlash va ularni topish yo'llarini aniqlash, internet tarmoqlaridan foydalanib ma'lumotlar to'plash va ilmiy izlanishlar olib borish, ilmiy to'garak doirasida yoki mustaqil ravishda ilmiy manbalardan foydalanib ilmiy maqola va ma'ruzalar tayyorlash kabilar talabalarning darsda olgan bilimlarini chuqurlashtiradi, ularning mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi. Shuning uchun ham mustaqil ta'limsiz o'quv faoliyati samarali bo'lishi mumkin emas.

Uy vazifalarini tekshirish va baholash amaliy mashg'ulot olib boruvchi o'qituvchi tomonidan, konspektlarni va mavzuni o'zlashtirish darajasini tekshirish va baholash esa ma'ruza darslarini olib boruvchi o'qituvchi tomonidan har darsda amalga oshiriladi.

Talabalarga mustaqil ishini tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi.

- darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan mavzularini o'rganish;
- tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- kompyuter texnologiyalari tizimlari bilan ishlash;
- maxsus adabiyotlar bo'yicha referat va konspektlar tayyorlash;
- talabaning o'quv-ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan adabiyotlar, monografiya va ilmiy to'plamlarni chuqur o'rganish;
- interaktiv va yangi pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish jarayonida faol qatnashish;
- masofaviy (distansion) ta'limni tashkil etishda qatnashish;
- mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarish.

“Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari” fanidan mustaqil ish majmuasi fanning barcha mavzularini qamrab olgan va quyidagi mavzu ko'rinishida shakllantirilgan.

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

8-SEMESTR

1. «Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari» fanining predmeti, obyekti va metodi.
- 2.Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining yaratilish tarixi.
- 3.Moliyaviy hisobot halqaro standartlarining asosiy mazmuni va uning zamonaviy menejment hamda buxgalterlarni tayyorlash tizimidagi o'rni.
- 4.Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari bo'yicha Kengashning maqsadi va uning tavsifi.
- 5.Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini ishlab chiqish, qabul qilish va foydalanish imkoniyatlari.
- 6.Moliyaviy hisobotni tayyorlashning konseptual asoslari.
- 7.1-son MHXS “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini birinchi marta qo'llash” standartining mohiyati va qo'llanilishi.
- 8.Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarida umumiy masalalar.
- 9.Xalqaro moliyaviy hisobot mazmuni, maqsadi va vazifalari hamda sifat jihatdan

tavsifi.

10. Moliyaviy hisobotning elementlari, ularni o'lash va aniqlash.

11. 8-son BHXS "Hisob siyosatlari, buxgalteriya hisob-kitoblari baholashlaridagi o'zgarishlar va xatolar" standartining mazmuni va qo'llanilishi.

12. 10-son BHXS "Hisobot davridan keyingi hodisalar" standartining mazmuni va qo'llanilishi.

13. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq asosiy vositalarni hisobga olish.

14. "Asosiy vositalar" BHXS (IAS) 16 ning maqsadi, mazmuni va asosiy qoidalari.

15. Moliyaviy hisobotlardan foydalanuvchilar.

16. Asosiy vositalar aktiv sifatida tan olish.

17. Asosiy vositalarni baholash. Eskirish hisoblanadigan qiymat va eskirish hisoblanadigan davr. Hisobdan chiqarish. Moliyaviy hisobotlarda ma'lumotlarni ochib berish.

18. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq ijara munosabatlarini hisobga olish.

19. Ijaraning tasniflanishi. Ijara, moliyaviy ijara, operativ ijara, muddatidan oldin bekor qilinmaydigan ijara munosabatlarini tavsifi va hisobining o'ziga xos xususiyatlari.

20. BHXS (IAS) 17 "Ijara" standartining maqsadi, mazmuni va asosiy qoidalari.

21. Ijarachilarning moliyaviy hisobotlarida ijaraning aks ettirilishi.

22. Moliyaviy ijara: Dastlabki tan olish; Keyinchalik baholash. Ma'lumotlarni ochib berish.

23. Operativ ijara. Ma'lumotlarni ochib berish.

24. Sotish va qayta ijaraga olish operatsiyalari. BHXS (IAS) 17 "Ijara" tadbirkorlik sub'ektidan ijaraga olingan asosiy vosita ob'ektining u bilan bog'liq bo'lgan risklar va mukofotlar.

25. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq investitsion mulklarni hisobga olish.

26. BHXS (IAS) 40 "Investitsion mulk" standartining mazmuni va qo'llanilishi.

27. Investitsion mulkni aktiv sifatida tan olish.

28. Investitsion mulkni baholash.

9-SEMESTR

29. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq sotish uchun mo'ljallangan uzoq muddatli aktivlarni hisobga olish.

30. MHXS (IFRS) 5 "Sotish uchun mo'ljallangan uzoq muddatli aktivlar va davom ettirilmaydigan faoliyat" standartining mazmuni va qo'llanilishi.

31. MHXS (IFRS) 5 "Sotish uchun mo'ljallangan uzoq muddatli aktivlar va davom ettirilmaydigan faoliyat" standartining maqsadi sotish uchun mo'ljallangan aktivlarni hisobga olish va *davom* ettirilmaydigan faoliyat to'g'risida ma'lumotlarni taqdim etish va ochib berish.

32. Uzoq muddatli aktivlarni (yoki hisobdan chiqarish guruhlarini) sotish uchun mo'ljallangan sifatida yoki mulk egalari uchun taqsimot sifatida tasniflash

33. Foydalanilishi to'xtatiladigan uzoq muddatli aktivlar.

34. Sotish uchun mo'ljallangan sifatida tasniflangan uzoq muddatli aktivlarni (yoki hisobdan chiqarish guruhlarini) baholash
35. Davom ettirilmaydigan faoliyatlarni taqdim etish.
36. Davomiy faoliyatlarga tegishli foyda yoki zararlar.
37. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq biologik aktivlarni hisobga olish
38. 41-sonli Buxgalteriya hisobining xalqaro standarti (BHMS) Qishloq xo'jaligi standartining mazmuni va qo'llanilishi.
39. Qishloq xo'jaligi faoliyatiga tegishli buxgalteriya hisobi yondashuvini va ochib beriladigan ma'lumotlarni belgilash.
40. Qishloq xo'jaligiga tegishli ta'riflar. Umumiy ta'riflar. Tan olish va baholash. Foyda va zararlar. Haqqoniy qiymatni ishonchli baholashning imkonsizligi. Davlat grantlari. Ma'lumotlarni ochib berish.
41. Haqqoniy qiymatni ishonchli baholash mumkin bo'lmagan biologik aktivlar uchun qo'shimcha ochib berishlar.
42. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq nomoddiy aktivlarni hisobga olish.
43. BHXS (IAS) 38 "Nomoddiy aktivlar" standartining maqsadi, mazmuni va qo'llanilishi. MHXS talabalariga muvofiq asosiy vositalarni hisobga olish bo'yicha vazifalar va namunaviy vaziyatlar.
44. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq tovar-moddiy zahiralarni hisobga olish
45. BHXS (IAS) 2 "Zaxiralar" standartining mazmuni va qo'llanilishi. Tovar-moddiy zahiralarni hisobga olish.
46. BHXS (IAS) 23 "Qarzarlar bo'yicha xarajatlar" standartining mazmuni va qo'llanilishi.
47. BHXS (IAS) 37 "Rezervlar, shartli majburiyatlar va shartli aktivlar" standartining mazmuni va qo'llanilishi.
48. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq tushumlarni (odatdagi faoliyatdan olinadigan daromad) hisobga olish.
49. "Tushum" (Odatdagi faoliyatdan olinadigan daromad) BHXS-18 ning maqsadi, mazmuni va asosiy qoidalari.
50. Daromadlarni hisobga olish.
51. BHXS (IAS) 11 "Qurilish shartnomalari" standartining mazmuni va qo'llanilishi.
52. Baholashni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi.
53. 36-son BHXS "Aktivlarning qadrsizlanishi" standartining mazmuni va qo'llanilishi. Ta'riflar.
54. Qadrsizlangan bo'lishi mumkin bo'lgan aktivni aniqlash. Qoplanadigan qiymatni baholash. Chegaralanmagan foydali xizmat muddatiga ega nomoddiy aktivning qoplanadigan qiymatini baholash.
55. Chiqib ketish xarajatlari chegirilgandagi haqqoniy qiymat.
56. Foydalanishdagi qiymat.
57. Kelgusi pul oqimlarining baholanishi uchun asos.
58. Kelgusi pul oqimlari baholanishining tashkiliy qismi.
59. Xorijiy valyutadagi kelgusi pul oqimlari.

60. Diskont stavkasi. Qadrsizlanish zararini tan olish va baholash.
 61. Gudvillning qadrsizlanishi bo'yicha zararining qayta tiklanishi.
 62. 13-son MHXS "Adolatli (haqqoniy) qiymatda baholash" standartlarining mazmuni va qo'llanilishi.
 63. Baholash Aktiv yoki majburiyat. Bozor ishtirokchilari
 64. Narx. Nomoliyaviy aktivlarga nisbatan qo'llash.
 65. Nomoliyaviy aktivlar uchun eng yuqori va eng unumli foydalanish. 66. Baholash usullari.

10-SEMESTR

67. Nomoliyaviy majburiyatlarni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi.
 68. 37-son BHXS "Rezervlar, shartli majburiyatlar va shartli aktivlar" standartining mazmuni va qo'llanilishi.
 69. Rezervlar va boshqa majburiyatlar. Rezervlar va shartli majburiyatlar o'rtasidagi bog'liqlik. Tan olish. Rezervlar.
 70. Hozirgi paytda mavjud bo'lgan majburiyat.
 71. Iqtisodiy nafni mujassamlashtirgan resurslarning chiqib ketishi ehtimoli. Majburiyatni ishonchli baholash.
 72. Shartli majburiyatlar. Risklar va noaniqliklar. Keltirilgan (diskontlangan) qiymat.
 73. Majburiyatni so'ndirish uchun talab etiladigan summaga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan kelgusi hodisalar.
 74. Aktivlarning kutilayotgan chiqib ketishi.
 75. Rezervlarning o'zgarishi. Tan olish va baholash qoidalarining qo'llanilishi. Restrukturizatsiya qilish bo'yicha konstruktiv majburiyat
 76. 12-son BHXS "Foyda soliqlari" standartining mazmuni va qo'llanilishi.
-
77. Foyda soliqlari, soliqqa tortiladigan foydadan olinadigan hamma mahalliy va horijiy faoliyatlar bo'yicha soliqlar.
 78. Muddati uzaytirilgan soliq majburiyatlari.
 79. Muddati uzaytirilgan soliq aktivlari Vaqtinchalik farqlar.
 80. Aktiv yoki majburiyatning soliq bazasi.
 81. Joriy soliq majburiyatlari hamda joriy soliq aktivlarini tan olish.
 82. Muddati uzaytirilgan soliq majburiyatlari hamda muddati uzaytirilgan soliq aktivlarini tan olish.
 83. Kelgusida soliq solinadigan vaqtinchalik farqlar. Biznes birlashuvlari. Haqqoniy qiymati bo'yicha hisobga olinadigan aktivlar. Haqqoniy qiymati bo'yicha hisobga olinadigan aktivlar. Gudvil.
 84. Aktiv yoki majburiyatning dastlabki tan olinishi.
 85. Kelgusida chegiriladigan vaqtinchalik farqlar. Aktivning yoki majburiyatning dastlabki tan olinishi.
 86. Foydalanilmagan soliq zararlari va foydalanilmagan soliq imtiyozlari.
 87. Foyda yoki zarar tarkibidan tashqarida tan olinadigan moddalar. Biznes birlashuvi natijasida paydo bo'ladigan muddati uzaytirilgan soliq .
 88. Aksiyalarga asoslangan to'lovlar bo'yicha yuzaga keladigan joriy va muddati uzaytirilgan soliqlar. Soliq aktivlari va soliq majburiyatlari
 89. Soliq xarajati. Odatdagi faoliyatdan olinadigan foyda yoki zararga tegishli soliq xarajati.
 90. Moliyaviy instrumentlarni hisobga oluvchi standartlarning tavsifi.

- 91.32-son BHXS “Moliyaviy instrumentlar: axborotlarni taqdimetish” standartining mazmuni va qo‘llanilishi.
- 92.Moliyaviy instrumentlarni majburiyatlar yoki kapital sifatida taqdim etish hamda moliyaviy aktivlar va moliyaviy majburiyatlarni o‘zaro hisob-kitob qilish tamoyillari.
93. Moliyaviy majburiyat.
- 94.Ulushli instrument.
- 95.Majburiyatlar va kapital. Qayta sotiladigan instrumentlar.
- 96.39-son BHXS “Buxgalteriya hisobining xalqaro standarti.
- 97.Xej hisobiga tegishli ta’riflar.
- 98.Amortizatsiyalangan qiymatda baholangan moliyaviy aktivlar bo‘yicha qadrsizlanish va umidsiz qarzlarni.
- 99.Xejlash.Xejlash instrumentlari.Xejlash instrumenti ta’rifiga javob beradigan instrumentlar.Xejlash instrumentlarini belgilash.Xejlangan moddalar.
100. Xejlangan modda ta’rifiga javob beradigan moddalar.
- 101.Moliyaviy moddalarni xejlangan moddalar sifatida belgilash.
- 102.9-son BHXS “Moliyaviy instrumentlar” standartining mazmuni va qo‘llanilishi.
- 103.Moliyaviy aktivlarni va moliyaviy majburiyatlarni moliyaviy hisobotlarda aks ettirish prinsiplari.
- 104.Moliyaviy aktivlarni muntazam xarid qilish yoki sotish.Moliyaviy aktivlarni hisobdan chiqarish.
- 105.Moliyaviy majburiyatlarni hisobdan chiqarish.Moliyaviy aktivlarning tasniflanishi.
106. Moliyaviy majburiyatlarning tasniflanishi.
- 107.Singdirilgan derivativlar.
- 108.Asosiy shartnoma moliyaviy aktiv sifatida hisobgaolinadigan gibrid shartnomalari.
- 109.Boshqa gibrid shartnomalari. Qayta tasniflash.“Baholash”. Dastlabki baholash.
- 110.Moliyaviy aktivlarning keyingi baholanishi. Moliyaviy majburiyatlarning keyingi baholanishi.
111. 7-son MHXS“Moliyaviy instrumentlar: axborotlarni ochiqlash” standartlarining mazmuni va qo‘llanilishi.
- 112.Moliyaviy instrumentlarning turkumlari va ma’lumotlarni ochib berish darajasi.
113. Moliyaviy instrumentlarning moliyaviy holat va moliyaviy natijalarga bo‘lgan ta’sirining ahamiyatliligi.
114. Moliyaviy holat to‘g‘risidagi hisobot.
115. Moliyaviy aktivlar va moliyaviy majburiyatlarning toifalari.
116. Moliyaviy hisobotlar xalqaro standartlari talabalariga muvofiq tushumlarni (odatdagi faoliyatdan olinadigan daromad) hisobga olish.
- 117.“Tushum” (Odatdagi faoliyatdan olinadigan daromad) BHXS-18 ning maqsadi, mazmuni va asosiy qoidalari.
- 118.Daromadlarni hisobga olish.
- 119.Daromadni baholash. Operatsiyani aniqlash.
- 120.Xizmatlarni ko‘rsatish.Foizlar, royalti va dividendlar.
- 121.BHXS (IAS) 11 “Qurilish shartnomalari” standartining mazmuni va qo‘llanilishi.

122. Daromad tushunchasi. Odatdagi faoliyatdan olinadigan daromad va boshqa daromadlar.
123. Daromadni baholash. Daromad olingan yoki olinadigan tovonning haqqoniy qiymati. Operatsiyani aniqlash.
124. Tovarlarini (mahsulotlarni) sotish. Xizmatlarni ko'rsatish. Foizlar, royalti va dividendlar.
125. Qurilish ishlari bajariladigan hisobot davrlariga shartnomaviy daromadlar va shartnomaviy xarajatlarni taqsimlash bo'yicha talablar.
126. Qurilish shartnomasi Shartnoma daromadlari va xarajatlari Shartnoma xarajatlari Shartnoma daromadi.
127. 15-son MHXS "Xaridorlar bilan shartnomalar bo'yicha tushum" standartining mazmuni va qo'llanilishi.
128. Qurilish shartnomalarida tushumlarni tan olishning xususiyatlari.
129. Standart mijozlar bilan tuzilgan barcha shartnomalar.
130. Mijoz bilan tuzilgan shartnomadan kelib chiqadigan daromadlar va pul oqimlari.
131. Konsolidatsiyalash asoslarini hisobga oluvchistandardlarning tavsifi.
132. 10-son MHXS "Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlar" standartining mazmuni va qo'llanilishi.
133. Jamlangan (konsolidatsiyalashgan) moliyaviy hisobotlarni tayyorlash *nazorat qilish* prinsipi.
134. Bosh tashkilot. Vakolatlar. Himoya huquqlari.
135. Jamlash (konsolidatsiyalash) amallari. Yagona hisob siyosati. Baholash.
136. 28-son BHXS "Qaram tadbirkorlik subyektlaridagi va qo'shma korxonalaridagi investitsiyalar" standartlarining mazmuni va qo'llanilishi.
137. Qaram tadbirkorlik subyekti. Jamlangan (konsolidatsiyalashgan) moliyaviy hisobotlar.
138. Ulush bo'yicha hisobga olish usuli.
139. Birgalikdagi faoliyat bo'yicha kelishuv.
140. Qo'shma korxonalar. Qo'shma korxonalar ishtirokchisi
141. Alohida moliyaviy hisobotlar.
141. Moliyaviy hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida transformatsiya qilish.
142. MHXSlari bo'yicha hisobotni tuzishning uslublari.
143. Moliyaviy hisobotni transformatsiya qilish tartibi.
144. Hisobotlarni shakllantirish va nazorat
145. Moliyaviy hisobot transformatsiyasi.
146. Transformatsiya jarayonining asosiy muhim qoidalari.
147. Transformatsiya usulining afzalliklari va kamchiliklari. Hisobotlarni shakllantirish va nazorat jarayonlari.
148. Moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va taqdim etish tartibi.
149. Foyda va zararlar to'g'risidagi hisobot moddalarini
150. MHXSlariga muvofiq lashtirish bo'yicha transformatsiya.
151. Foyda va zararlar hamda boshqa to'plam daromadlar to'g'risidagi hisobot.
152. Pul oqimlari haqidagi hisobot shakli.
153. Xususiy kapitalning o'zgarishi to'g'risidagi hisobot.
154. BHMSlari asosida tuzilgan moliyaviy hisobotni MHXSlari asosida transformatsiya qilish.

	Mustaqil o‘zlashtiriladigan mavzular bo‘yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.
3.	<p style="text-align: center;">V. Fan o‘qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Moliyaviy hisobot xalqaro standartlarining asosiy mazmuni va uning buxgalterlarni tayyorlash tizimidagi o‘rni to‘g‘risida <i>tasavvurga ega bo‘lishi</i>; • Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarida umumiy masalalar va tushumlarni hisobga oluvchi standartlarining tavsifi haqida <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i>; <p>Nomoliyaviy aktivlarni hisobga oluvchi standartlarining tavsifi va ahamiyati, baholashni hisobga oluvchi standartlarining tavsifi va xarakteriga oid xususiyatlarni hisobga olish <i>ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak</i>.</p>
4.	<p style="text-align: center;">VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma’ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo‘lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	<p style="text-align: center;">VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha yozma ishni topshirish.</p>
6.	<p style="text-align: center;">Asosiy va qo‘shimcha o‘quv adabiyotlar hamda axborot manbalari</p> <p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Narbekov D., Raxmonov Sh., Turayev A. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. O‘quv qo‘llanma. –T.: Iqtisod-moliya, 2018. 2. Tashnazarov S.N., Tashnazarova D.S. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. O‘quv qo‘llanma. –C.: SamISI, 2018. -421 b. 3. Ibragimov A.K., Marpatov M.D., Rizaev N.K. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari asosida banklarda buxgalteriya hisobi.-T.: “Moliya”, 2010.-272 b. 4. Teterleva, A. S. Mejdunarodniye standarti finansovoy otchetnosti : [ucheb. posobiye] / A. S. Teterleva ; M-vo obrazovaniya i nauki Ros. Federatsii, Ural. feder. un-t. – Ekaterinburg : Izd-vo Ural, 2016. – 176 s. 5. Primeneniye MSFO: v 3 ch./Per. s angl. – 5-ye izd., pererab. i dop. – M.: Yunayted Press, 2010. – 1056 s. <p style="text-align: center;">Qo‘shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli Farmoni. 7. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 488 b.

	<p>8. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 104 b.</p> <p>9. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 56 b.</p> <p>10. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash– yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi.-Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017.48 b.</p> <p>Internet saytlari</p> <p>11. www.gov.uz – O‘zbekiston Respublikasi hukumat portali.</p> <p>12. www.lex.uz – O‘zbekiston Res-kasi Qonun hujjatlari ma“lumotlari milliy bazasi.</p> <p>13. www.mf.uz – O‘zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi rasmiy sayti.</p> <p>14. www.soliq.uz – O‘zbekiston Respublikasi Davlat Soliq qo‘mitasi rasmiy sayti.</p> <p>15. www.ziyonet.uz (Axborot-ta’lim portali)</p>
7.	<p>Fan/modul uchun ma’sular:</p> <p>S.R.Egamberdiyeva – QarMII, “Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasida dotsenti, iqtisodiyot” fanlari nomzodi, dotsent.</p>
8.	<p>Taqrizchilar:</p> <p>SH.SH.Fayziyeva – “Innovatsion iqtisodiyot” kafedrasida professor vazifasini bajaruvchi i.f.n.</p> <p>A.T.Alikulov -“Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasida mudiri, i.f.f.d(Phd)</p>

